

Afspraak: Energietransitie voor huishoudens met een smalle beurs

KORTE SAMENVATTING

Energiearmoede bestaat, hoewel er in Nederland nog geen heldere definitie voor is. Het gaat hand in hand met armoede en betalingsproblemen in zijn algemeenheid. Onderzoek toont aan dat energiearmoede met name de noordelijke provincies treft. Daarnaast staan zowel energietransitie als armoedebestrijding hoog op de agenda in het noorden. Het is daarom belangrijk hier gecoördineerd en gezamenlijk actie op te ondernemen om tweedeling in de maatschappij te voorkomen, te verkleinen of in elk geval te beteugelen. We willen gezamenlijk afspraken maken over de inspanningen hiertoe.

Wat willen we op de Klimaatop Noord 2017 ondertekenen?

Ondertekenaars committeren zich aan onderstaande punten:

AFSPRAAK	
-	We brengen de doelgroep goed in kaart. Segmenteren, zodat verschillende interventies ook heel gericht kunnen worden ingezet. We gaan in gesprek met de doelgroep zodat de aanpakken voorzien in een behoefte.
-	We leggen een verband tussen het sociale beleidsveld en de energietransitie, combineren budgetten en maken gebruik van de synergie van deze combinatie.
-	We werken met diverse organisaties aan een goed netwerk voor vroeg signalering van schuldsituaties.
-	We organiseren financiering voor de niet-kredietwaardige doelgroep. We spreken met de markt af hoe aanbiedingen woonlastenneutraal, economisch en sociaal verantwoord kunnen zijn, zodat de doelgroep bij verhuizing niet in problemen geraakt.
-	We stimuleren financiële adviesgesprekken met de doelgroepen, zoals de Voorzieningswijzer van de gemeente Hoogeveen. En zorgen dat energiebesparing daar integraal onderdeel vanuit maakt.
-	We stimuleren het opleiden van taxateurs om duurzaamheid beter te waarderen. Daarmee helpen we mensen met een huis, maar zonder geld, hun hypotheek verantwoord te verruimen.
-	We organiseren het overleg met stakeholders zoals banken om hen preventief te laten investeren in huishoudens waar energiearmoede dreigt. Net zoals de zorgverzekeraar nu ook dieetadvies vergoed.
-	We laten in prestatieafspraken met woningcorporaties vastleggen dat er bij de

jaarlijkse onderhoudsafspraak (thuis bij de huurders) aandacht komt voor energiebesparing.
- We ondersteunen het opzetten van een nationale tafel energiearmoede
- We constateren dat voor het realiseren van slagkracht een collectieve inspanning nodig is. Hiertoe zal een ook een actieplan worden opgesteld.
- We nemen energiebesparing mee in trajecten van schuldhulpverlening.

Toelichting

1. Inleiding

Volgens de (definitie van de) EU bestaat er geen energiearmoede in Nederland. Niemand wordt hier namelijk in de winter afgesloten van het gas. Dat is bij wet zo geregeld. Toch bestaat er wel degelijk energiearmoede in Nederland. Want we weten dat er mensen zijn, die:

- Financiële problemen hebben door een te hoge energierekening. Dat leidt tot onder andere betalingsachterstanden.
- Hun huis zo weinig mogelijk verwarmen omdat ze anders geen geld overhouden voor eten.
- Hun huis willen verduurzamen, maar geen financiering kunnen krijgen omdat de BKR ze niet kredietwaardig vindt. Ondanks de wetenschap de investering zich terugverdient in een besparing op diezelfde rekening.
- Heel erg blij worden van de hulp van een energiecoach. Omdat alle beetjes helpen!

Nederland heeft daarom behoefte aan een definitie van energiearmoede. Een definitie die erkent dat er wel degelijk gezinnen zijn in Nederland die moeten kiezen tussen eten of verwarmen (*eating or heating*), en dat er een “tweedeling in de maatschappij”¹ dreigt tussen bewoners die wel en niet kunnen deelnemen aan de energietransitie.

2. Energiearmoede als speerpunt voor Noord-Nederland

Juist Noord-Nederland zou naar onze mening aandacht moeten hebben voor energiearmoede. Natuurlijk omdat de energietransitie voor het Noorden een speerpunt is. Bovendien komt juist in deze regio het meest voor dat mensen hun energierekening niet kunnen betalen. Dat maakt de genoemde tweedeling in de maatschappij ook een extra belangrijk aandachtspunt voor deze regio.

In veel van deze voorbeelden is het niet alleen de energierekening die voor problemen zorgt. Bij energiearmoede komen meerdere zaken samen. Iemand kan arm zijn, een slecht

---

¹ Twijnstra Gudde in opdracht van BZK: “Ook vanuit de koopsector wordt het risico gezien dat bepaalde groepen mogelijk niet mee kunnen komen in de verduurzaming van de gebouwde omgeving, bijvoorbeeld omdat zij geen financiële ruimte hebben om in hun woning te investeren. Dit zou op persoonlijk vlak tot nadelige gevolgen kunnen leiden, zoals financiële problemen. Daarnaast zouden er voor de samenleving ook nadelige gevolgen kunnen zijn; het zou bepaalde ontwikkelingen zelfs af kunnen remmen en niet-aangepakte huizen zouden onverkoopbaar kunnen worden. Een ander risico is dat mensen hun huizen op onveilige manier kunnen gaan verwarmen, omdat de gebruikelijke wijze niet meer betaalbaar is.”

geïsoleerd huis hebben of stress kennen. Dat maakt het aanpakken van het probleem een uitdaging.²

Ook dat past heel goed bij de politieke focus van Noord-Nederland: juist de gecombineerde aanpak van armoedebestrijding, sociale participatie, de woningmarkt (in combinatie met krimp) en energiebeleid wordt als prioriteit gezien. In het onderwerp energiearmoede komen deze thema's logisch samen.

Daarom maken we vandaag graag afspraken met u over de aanpak van energiearmoede. Niet alleen omdat dat hier extra nodig is, maar ook omdat we daarmee onze voorloperpositie op het gebied van energie willen waarmaken.

3. Effect van het voorkomen van energiearmoede

Met het voorkomen van energiearmoede helpen we niet alleen huishoudens om te mogen leven in een verwarmd huis, maar ook om hun besteedbaar inkomen op peil te houden. Het maatschappelijke effect is echter vele malen groter. Woningeigenaren hebben bijvoorbeeld een slecht (uitgepand) huis gekocht, waarmee voor bewoners en buurten een negatieve spiraal richting energiearmoede en verloedering start. Hoge energiekosten, laag besteedbaar inkomen, achterstallig onderhoud, ongezonde woningen, achteruitgang hypotheekportefeuille (onderpand) van banken en minder goede verhuur- en verkoopbaarheid van huizen in de buurt. Dit eindigt vaak in de noodzaak om gemeentelijke beleid, ondersteuning en (participatie)budgetten in te zetten.

Energiearmoedebestrijding kent vele winnaars:

- De gemeente is gebaat bij minder inkomensondersteuning en wil geen verloedering.
- De gemeente wil wijken van het gas af en dat moet dan voor alle woningen kunnen in die wijk.
- De woningcorporatie wil dat particuliere huishoudens aanhaken bij hun (gebiedsgerichte) onderhoud- en renovatieprogramma's.
- Banken zijn gebaat bij goed onderhouden onderpand.
- Het Rijk en de provincie zijn – met deze stakeholders - gebaat bij een integrale (gebiedsgerichte) aanpak die de leefbaarheid ten goede komt.

4. Wat gebeurt er al?

De afgelopen jaren is de doelgroep (vooral huurders) geholpen met bespaarpakketten en bezoeken van de energiecoach. Deze interventies - gericht op gedragsverandering of kleine ingrepen – helpen absoluut en zijn ook al uitontwikkeld. Een effectieve aanpak en toolbox zijn te vinden op <http://energiearmoede.nl/>. Alle beetjes helpen, maar het is niet voldoende om energiearmoede uit te bannen. Daarvoor moeten toch echt huizen rigoureuus verduurzaamd en verbeterd worden.

Daarnaast zijn de meeste commerciële aanbieders en gemeentelijke bespaaraanpakken gericht op het laaghangend fruit: veel voorkomende woningtypen, een doelgroep die energie wil besparen, die dat ook kan betalen en die zelfbewuste keuzes maakt. Het

---

² Recent onderzoek van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid toont aan dat zelfredzaamheid onder druk kom te staan wanneer mensen lijden onder stress en financiële zorgen
<https://www.wrr.nl/publicaties/rapporten/2017/04/24/weten-is-nog-geen-doen>

“hooghangend fruit” valt daarmee buiten de boot³. Inmiddels is een aantal gemeenten al erg actief op dit vlak. Hiervoor is de Community of Practice ‘Energietransitie huishoudens met een smalle beurs’ opgezet. Hierin nemen ook gemeenten uit Groningen, Friesland en Drenthe deel. Dit zijn Groningen, Leeuwarden, Hoogeveen en Assen.

5. Gezamenlijke doelen stellen

De overheid kan deze uitdaging niet alleen oppakken; alle stakeholders (gemeenten, provincies, landelijke overheid, woningcorporaties, wijkverenigingen, schuldhulpverlening, bedrijfsleven, energiecoöperaties, hypotheekadviseurs, banken, makelaars etc. etc.) staan aan de lat om energiearmoede aan te pakken. Naar onze mening is het voor de overheid vooral belangrijk om duidelijke en concrete uitgangspunten te stellen voor de gezamenlijke inspanningen. Een voorzet hiervoor:

- Iedereen heeft recht op groene energie.
- Iedereen moet kunnen meedoen met de energietransitie.
- Er moeten inclusieve aanpakken komen waarbij huishoudens met een smalle beurs niet gestigmatiseerd worden. Aanpakken en regelingen zijn gelijk voor iedereen.

Als de betrokken overheden deze of vergelijkbare doelstellingen opnemen in beleidsvisies op het gebied van duurzaamheid én woonbeleid geeft dit richting aan de activiteiten van de genoemde stakeholders.

6. De Afspraak

Gezamenlijke doelen stellen is echter niet genoeg, we moeten concreet aan de slag. De ondergetekenden stellen voor om aan te sluiten bij de aanpak op andere energiethema's: het Noorden als proeftuin, waarin snel concrete pilots worden opgezet om al doende te leren hoe de aanpak het beste vormgegeven kan worden. Ondergetekenden onderschrijven hiermee hieronder genoemde acties en zullen hier ook invulling aan geven:

AFSPRAAK	
-	We brengen de doelgroep goed in kaart. Segmenteren, zodat verschillende interventies ook heel gericht kunnen worden ingezet. We gaan in gesprek met de doelgroep zodat de aanpakken voorzien in een behoefte.
-	We leggen een verband tussen het sociale beleidsveld en de energietransitie, combineren budgetten en maken gebruik van de synergie van deze combinatie.
-	We werken met diverse organisaties aan een goed netwerk voor vroeg signalering van schuldsituaties.
-	We organiseren financiering voor de niet-kredietwaardige doelgroep. We spreken met de markt af hoe aanbiedingen woonlastenneutraal, economisch en sociaal

---

³ We zien dat ook terug in de resultaten: subsidies worden bijvoorbeeld bovengemiddeld benut door juist de bewoners met een bovengemiddeld inkomen. Zo kan het gebeuren dat deze doelgroep fors investeert in zonnepanelen, waardoor het elektriciteitsnet verzaagd moet worden. De kosten hiervoor worden gesocialiseerd en komen dus ook terecht bij huishoudens die dit niet kunnen dragen.

<p>verantwoord kunnen zijn, zodat de doelgroep bij verhuizing niet in problemen geraakt.</p>
<p>- We stimuleren financiële adviesgesprekken met de doelgroepen, zoals de Voorzieningswijzer van de gemeente Hoogeveen. En zorgen dat energiebesparing daar integraal onderdeel vanuit maakt.</p>
<p>- We stimuleren het opleiden taxateurs om duurzaamheid beter te waarderen, want daarmee kun je mensen met een huis, maar zonder geld, helpen hun hypotheek verantwoord te verruimen.</p>
<p>- We organiseren het overleg met stakeholders zoals banken om hen preventief te laten investeren in huishoudens waar energiearmoede dreigt. Net zoals de zorgverzekeraar nu ook dieetadvies vergoed.</p>
<p>- We laten in prestatieafspraken met woningcorporaties vastleggen dat er bij het jaarlijkse onderhoudsafspraak (thuis bij de huurders) aandacht komt voor energiebesparing.</p>
<p>- We ondersteunen het opzetten van een nationale tafel energiearmoede</p>
<p>- We constateren dat voor het realiseren van slagkracht een collectieve inspanning nodig is. Hiertoe zal een ook een actieplan worden opgesteld.</p>
<p>- We nemen energiebesparing mee in trajecten van schuldhulpverlening.</p>

Ondertekenende partijen verklaren zich akkoord met bovenstaande afspraken en zullen deze, waar van toepassing, in uitvoering nemen.